

que té en llatí: «quan *te despulest* dels naturals rays» 'quan vas despendre't dels teus raigs naturals' traduïnt el ll. *te exuisti*, en les *VidesR*, f° 86v1 (n. 125), «en aquell ora *despulà* infern» (f° 269r2) traduïnt *infernum spoliavit* (848.4). Però el sentit de 'llevar els vestits, deixar nu' és tan antic com l'idioma i apareix sovint des dels orígens, i tant en la construcció transitiva com en la reflexiva: «que davant ell hom *despullàs* e ligàs e açotàs lo canonge», «*despullà-s* e més-se en lo lit», Llull (*Blanq.*, *NCl.* II, 87.20; I, 108.4). Ja abans el trobem en Cerverí de Girona, passatge d'una lírica escrita en llengua d'oc si bé amb fraseologia ben igual a la catalana i moderna: «on mans jay <'goig'> coylla, / mi metretz lay on midons se *despuylla*» (1/114.9): val a dir que no cal suposar-lo catalanisme perquè *se despolbar* «se deshàbiller» era també oc. ant. D'ús general en totes les èpoques, almenys com a reflexiu i amb construcció absoluta: «com los recullien en les galeres, feren-los *despullar* per veure què portaven» (on, si falta el pronom reflexiu és perquè així ho preceptua la gramàtica, quan hi ha construcció factitiva).

D'altra banda en la llengua antiga era força freqüent que *despullar-se* dugués, de més a més, un acusatiu de la peça de roba que hom es llevava: «e tenc solàs ab sa companya, / e *despullà-s* encontinent / una gona qui, verament, / fo de Jhesus, qu' él aontà, / e puys a mort él lo liurà», *Lleg. Rim. Sev.*, v. 636; «mentre que ell l'esperava, veé que él se *despuylava* la almeixia que vestia, e assech-se en la font», Jaume I (*Cròn.*, 342); «per ta virtut te vullés *despullar* aquestes robes que portes de penitència», «prestament se n'entrà en la sua cambra, e *despullà-s* la camisa e vestí-se-n una altra», JoMartorell (*Ag.* I, 29; II, 86).

Tot i ser encara estrany al llatí correcte, DESPOLIARE en el sentit de 'desvestir' era ja usual en llatí vulgar, i en trobem testimoni repetit en el *Satyricon* de Petroni: «servus nobis, *despoliatus*, procubuit ad pedes, ac rogare coepit, ut se poenae eriperemus» (que Ernout tradueix «un esclave tout nu»), «Trimalchio exclamat: —Putes illum piper et cuminum non coniecisse: *despolia!* —Non fit mora, *despoliatur* cocus, atque inter duos tortores maestus consistit» («deshàbillez-le; sans retard on deshàbille le cuisinier ---») xxx, 7; XLIX, 5-6.¹

Avui és mot d'ús general en tot el domini (fins Eivissa, «*despuyà*: desnudar», PzCabr., i pel Nord fins a Cardós i Vall Ferrera, 1933-4). Les altres llengües romàniques en part presenten aquesta mateixa especialització de sentit: it. *spogliare*, fr. *dépouiller*, oc. ant. *despolbar*. Mentre que el castellà *despojar* no consagra més que el sentit original de 'llevar les despulles'; hi apareix, però, el significat català en diversos autors des de c. 1300; *GrConqUltr.* (289), la *Celestina*, etc., i veg. la meva nota a l'Arx. de Hita, v. 555b.

DERIV.: *Despull.* *Despulla* [c. 1400]: en el sentit de 'botí, desferra': «no movem guerres ni batayles per dolçor de rapina o de la *despuylla*», Ant. Canals (*Scipiò*, *NCl.*, 61); sembla haver-hi un duplicat *espolla* que, aplicat a 'les vísceres, la moca' d'un cos mort,

deu usar-se cap al CpTarr., jutjant per l'escriptor que l'usa: «al cadàver de Talleyrand --- anaren a embalsamar-lo --- li van extreure l'*espolla* del ventre i el cervell del crani», NÖller, trad. de VHugo, *O. C.* XI, 1929, 317. Semi-cultisme? Mossarabisme? Sembla postverbal del terme forestal *espollar*, que cito a la nota 3 de DESTRE. *Despullació.* *Despullada.* *Despullador.* *Despullament.* *Despullat.*

Com a cultismes s'han usat *espoliar* [S. xv] i els seus derivats: *espoliació*, *espoliador*, *espoliari*, *espoli* és rar (car *AlcM* hi confon a tort el terme de dret *espoli* provinent d'*espoli* < *esposalici*). També s'ha usat *expoliar*, ll. *exspoliare*, generalment confós amb *espoliar* i no admès pel *DFA.* ni *AlcM.*

CPt.: *Despullabelitres* 'gavarrera', 'rosa canina' propi de l'Alt Empordà i les comarques rosselloneses, on vulgarment el recullo sense la *d-*: a Montsesouie d'Albera, Corsaví, Estoer, Castell de Canigó i Orbanyà (en algun d'aquests pobles aplicat al gavarró o fruitet, p. ex. a Castell, i a Estoer, on en fan confitura); a Conat, més reduït *pujàbèltras* (1959-60). L'explicació semàntica que en dóna *AlcM* és errada i no té gaire sentit; ho diuen així perquè els belitres, captaires o miseriosos s'hi internen per collir-ne i menjar-ne els fruitets, i les punxes que cobreixen la planta els esfilagarsen i quasi arrenquen la roba. *Despulla-esglésies.*

¹ Cf. Heraeus, *Die Sprache des Petronius und die Glossen*, Leipzig, 1899; Densuşianu, *Rom.* XXIX, 630.

Despuntar, V. *punta* *Despús*, V. *després* *Despús-abir*, V. *abir* i *després* *Desqualificació*, *desqualificar*, V. *qual* *Desque*, V. *des*

Desquëndil, *desquëndila* men.: sembla ser aglutinació de l'angl. *scandal* (pron. *skændl*) 'calúmnia, vergonya, escàndol' en una acc. vulgar de sentit més vague: de manera que hauria nascut en una frase com *es fict va d'esquëndil* 'pateix d'evacuació solladora'.

Desquèrnat, V. *quatre* *Desquet*, *desqueta*, V. *desc* *Desquitar-se*, V. *quiti* *Desraïgar*, V. *arrel* *Desramar*, V. *rama* *Desraó*, *desraonable*, *desraonat*, V. *raó* *Desreglat*, V. *regla* *Desrenclir*, V. *delicte* *Desrengar*, V. *rengle* *Desrobar*, V. *roba* *Dessabeït*, *dessabrit* (i llur encreuament *dessabreït*), V. *saber* *Dessaginadura*, V. *sagí* *Dessalar*, V. *sal* *Dessagnar*, *dessangrar*, V. *sang*

Dessanar una errada de Griera per *destanar* (de *tany*) és probable (o encreuament amb *dessecallar*?).

Dessecar, V. *sec* *Dessemblança*, *dessemblar*, V. *semblar* *Desseparar*, V. *parar* *Desserrar*, V. *serrar* *Desservei*, *desservir*, V. *servir* *Dessipella*, V. *erisipela*

Dessipols (també escrit *desipols*): deu ser variant de *de-sopols* 'en sopols', que igual que la seva traducció cast. *en vilo*, és basa en la idea de 'cosa inestable' (pròpiament 'vana, ruïnosa'), presa en una acc. 'noduradora'.

Dessobeir 'coure deixant sense substància' men., i *desxobeït* 'delirant' a Pollença i Alcúdia; mall. *dessabeït*; però no és gens segur que siguin una mera